Biuletyn
Polonistyczny

09.11.2024

Zjazd Konferencji Polonistyk Uniwersyteckich, 4-5 listopada 2024 roku

---

W dniach 4-5 listopada odbył się jesienny Zjazd Konferencji Polonistyk Uniwersyteckich. Dziekani i dyrektorzy z ośrodków akademickich z całej Polski spotkali się w poniedziałkowe popołudnie w Kazimierzu Dolnym.

Pierwszym punktem obrad było zaplanowane kilka miesięcy wcześniej spotkanie z drem hab. Maciejem Gdulą, Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uczestników Zjazdu oraz Gościa specjalnego powitał gospodarz ośrodka, Dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych prof. dr hab. Dariusz Skórczewski. Następnie głos zabrał Przewodniczący Konferencji Polonistyk Uniwersyteckich prof. dr hab. Tomasz Mizerkiewicz, który otworzył obrady i przedstawił sytuację polonistyk w strukturach organizacyjnych różnych uniwersytetów po reformie Ministra Gowina. Następnie podkreślił, że spotkanie przedstawiciela najwyższego szczebla MNiSW z reprezentantami władz wszystkich wydziałów i instytutów polonistycznych w Polsce to wydarzenie przełomowe, będące świadectwem zmiany w podejściu władz państwowych do środowiska humanistycznego. Następnie poprosił Ministra o zabranie głosu.

Minister Maciej Gdula po powitaniu i wyrażeniu radości ze spotkania zaprezentował najważniejsze kwestie dotyczące prac nad zmianami w sposobie parametryzacji czasopism. Poinformował, że Ministerstwo Nauki zajmuje się aktualnie przygotowaniem propozycji wprowadzenia oceny eksperckiej czasopism humanistycznych. Rozporządzenie ws. nowych zadań oceny czasopism miałoby obowiązywać od 1 stycznia 2025 r., nowa ocena byłaby przygotowana do połowy 2025 r. i w obecnym okresie parametryzacyjnym obowiązywałaby w ocenie czasopism za rok 2025.

Również zasady ewaluacji pozostaną w bieżącym okresie parametryzacyjnym prawie bez zmian. Główne modyfikacje będą obowiązywać dopiero od 2026 roku i dotyczyć będą w przypadku dyscyplin społecznych i humanistycznych przede wszystkim odejścia od zasady „kolekcjonowana punktów" tak, by umożliwić badaczom długofalowe planowanie pracy badawczej (na 8-10 lat) i budowanie zespołów badawczych. W ocenie ma zostać zmniejszony nacisk na indywidualne dokonania pracowników na rzecz ewaluacji jednostek naukowych. Dyskusja nad planowanymi zmianami z udziałem środowiska naukowego ma się odbyć w 2025 roku.

Minister Maciej Gdula zapewnił, że nie ma planów likwidacji NPRH, a raczej planuje się jego wzmocnienie. Planowane jest podjęcie działań na rzecz wzmocnienia współpracy badaczy i tworzenia przez nich długotrwałych projektów. Mowa była również o zmianach w definiowaniu wpływu społecznego w badaniach humanistycznych, które podlegają ocenie we wnioskach o granty europejskie.

Następnie głos został oddany uczestnikom, którzy kolejno wypowiadali się, dzieląc się swoimi uwagami, postulatami, pomysłami i apelami dotyczącymi sytuacji dyscyplin humanistycznych, w tym przede wszystkim literaturoznawstwa i językoznawstwa polonistycznego oraz polonistyki.

Prof. Tomasz Mizerkiewicz zaapelował o uchwałę korygującą lukę w ustawie dotyczącej powołania nowych dyscyplin, w efekcie której reprezentujący je badacze stracili wypracowane w starych dyscyplinach kategorie, a wraz z nimi częściowe finansowanie w subwencji ministerialnej. Ta luka prawna blokuje powoływane nowych Rad Naukowych Dyscypliny Polonistyka, ponieważ w tej chwili wiąże się to z ogromnymi stratami finansowymi dla ośrodków, które się na taki krok zdecydują. Chodziłoby zatem o wprowadzenie zarządzenia o dziedziczeniu kategorii naukowych, tak by przepisy uwzględniały także badania prowadzone przez naukowców, którzy zadeklarują przynależność do nowych, niesparametryzowanych jeszcze dyscyplin.

Prof. Mizerkiewicz zwrócił także uwagę na krzywdzącą zmianę, która wraz z wprowadzeniem reformy ministra Jarosława Gowina w 2018 roku z dnia na dzień, bez żadnych merytorycznych przesłanek, zmieniła sytuację finansową wszystkich polonistyk. Obniżenie kosztochłonności z poziomu 1,5 na poziom 1,0 sprawiło, że pieniądze, które wcześniej zapewniały sprawne funkcjonowanie studiów polonistycznych i badania naukowe z nimi związane, odpłynęły do innych

dyscyplin, w szczególności do uczelni technicznych i medycznych. Wydziały humanistyczne zaczęły coraz bardziej słabnąć finansowo, dotacja statutowa przestała bowiem wystarczać na pokrycie podstawowych kosztów prowadzenia działalności tych jednostek badawczo-dydaktycznych. Przewodniczący zaapelował do Ministra Macieja Gduli o przywrócenie dyscyplinie literaturoznawstwo i językoznawstwo (a także przypisanie dyscyplinie polonistyka) współczynnika kosztochłonności 1,5.

Później głos zabierali kolejno dziekani wydziałów oraz dyrektorzy instytutów polonistycznych. Zwracali m.in. uwagę na skutki wieloletnich destrukcyjnych działań i zaniedbań kolejnych rządów, które doprowadziły do marginalizacji humanistyki, deprecjacji jej znaczenia i negatywnego wizerunku społecznego. Odwrócenie tej sytuacji wymaga długofalowego działania, które powinno być wspierane przez władze. Minister w odpowiedzi podkreślił, że środowisko humanistów samo powinno działać na rzecz budowania pozytywnego wizerunku swojego znaczenia i zadań w społeczeństwie: wykorzystywać obecne w przestrzeni publicznej tematy do budowania nowej narracji na temat wagi i znaczenia humanistyki. Jako przykładowe wskazał: wyzwanie migracyjne, humanistykę cyfrową i społeczną komunikację, które nie mogą się obejść bez wsparcia humanistów, w tym polonistek i polonistów, i ich eksperckiej wiedzy oraz prowadzonych przez nich badań. Kolejne osoby proponowały, by przygotować kampanię społeczną, która zmieni postrzeganie humanistyki. Bez kreatywnego oraz krytycznego myślenia, bez kompetencji miękkich kształconych na studiach humanistycznych, bez obiegu ich idei w świecie naukowym nie sposób bowiem wyobrazić sobie innowacyjnej gospodarki i świadomego społeczeństwa obywatelskiego.

Sporo uwagi poświęcono także edukacji humanistycznej, która została zaniedbana. Wprowadzenie języka polskiego do listy przedmiotów maturalnych, branych pod uwagę podczas naboru na studia inżynieryjne, medyczne, prawnicze i inne niehumanistyczne spowodowałoby podniesienie kompetencji komunikacyjnych specjalistów w tych zawodach, w których są one bardzo potrzebne. Stąd pojawił się postulat, by rozważyć taką możliwość.

Dyskutanci mówili o swojej misji i poczuciu odpowiedzialności za społeczeństwo oraz przekazywanie kolejnym pokoleniom wartości humanistycznych, a także pielęgnowanie i ochronę narodowej kultury, literatury i języka polskiego, co jest powinnością każdego polonisty. Podkreślali także, że bez

dodatkowej – promocyjnej, finansowej i organizacyjnej – pomocy państwa upadać będą kolejne polonistyki zagraniczne. Poloniści za granicą zaś to najlepsi ambasadorzy polskiej kultury i w interesie polskiego państwa jest wspieranie (także finansowe) ich istnienia i rozwoju. Zauważono, że sukcesy polskiej kultury (w tym literackie Nagrody Nobla) nie są przypadkowe: są efektem ciężkiej wieloletniej pracy eksperckiej tłumaczy, naukowców literaturoznawców oraz krytyków literackich, którzy przyczynili się walnie do zbudowania rozpoznawalnej i cenionej na świecie marki polskich literatów i wprowadzili polską literaturę do obiegu światowego. Również rozliczne działania w obrębie kultury i życia społecznego, realizowane w ramach misji przez naukowców polonistów, a także absolwentów filologii polskiej, którzy inicjują, wspierają i rozwijają działania lokalnych ośrodków kultury, administracji wszystkich szczebli, mediów, placówek edukacyjnych, choć niedocenione i bagatelizowanie, zapewniają sprawne funkcjonowanie państwa.

Wszystkie głosy zgromadzonych spotkały się z życzliwym przyjęciem Gościa, który zobowiązał się do podjęcia działań na rzecz wsparcia i realizacji postulatów środowiska. Uczestnicy Zjazdu zadeklarowali gotowość współpracy i włączenia się do działań inicjowanych przez MNiSW.

Na koniec prof. dr hab. Tomasz Mizerkiewicz raz jeszcze podkreślił rangę spotkania, podziękował Ministrowi Maciejowi Gduli za przybycie i rozmowę oraz wyraził nadzieję na to, że ta pierwsza, bardzo ważna i konstruktywna dyskusja przyniesie owoce przede wszystkim w zmianie długofalowej polityki Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wobec dyscyplin humanistycznych, w tym polonistyki.

Po przerwie głos zabrał Dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UKEN, prof. UKEN dr hab. Piotr Kołodziej, który zreferował przebieg VI Kongresu Dydaktyki Polonistycznej, zorganizowanego pod hasłem *Niezgoda – opór – bunt w przestrzeni edukacyjnej*, który odbył się w dniach 23-25 września na Uniwersytecie Wrocławskim. W dyskusji, która wywiązała się w następstwie tego wystąpienia wokół modelu szkolnego kształcenia polonistycznego, podjęto kwestię konieczności udziału przedstawiciela KPU w gremium przy Ministerstwie Edukacji Narodowej opracowującym program nauczania ojczystego języka i literatury.

Ostatnim punktem obrad było omówienie spraw związanych z organizacją i finansowaniem Konkursu m. Profesora Czesława Zgorzelskiego. Przewodniczący KPU prof. Tomasz Mizerkiewicz poinformował, że podejmuje starania o pozyskanie z MNiSW funduszy na organizację kolejnych jego edycji.

Na tym zakończyły się obrady w pierwszym dniu Zjazdu.

Nazajutrz, 5 listopada, na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL odbyła się uroczysta gala XXIII edycji ogólnopolskiego Konkursu im. Profesora Czesława Zgorzelskiego na najlepszą polonistyczną pracę magisterską.

Słowa kluczowe: Konferencja Polonistyk Uniwersyteckich, Zjazd Konferencji Polonistyk Uniwersyteckich